

Styl Żurawia (Pak Hok keun; Hok kuen) z Fujian (Fukien) - korzenie okinawskiego karetedo

(fragmenty opracowania dr Janusza Szymankiewicza)

Na specjalne zaproszenie urzędu cesarskiego dynastii Qing do Chin wyprawiali się Okinawańczycy po naukę w cesarskich akademiach. Tzw. **saposhi** z Okinawy uczyli się w Pekinie, Nankinie, Shanghaiu i Fuzhou, również sztuk wojennych.

Okinawańczycy uczący się sztuk walki w XIX wieku w Pekinie, musieli się zetknąć przede wszystkim ze stylami wewnętrznymi *kung fu*, które wtedy stały się szczególnie popularne na dworze i wśród arystokracji dynastii Qing tj. Yang Taiji quan, Xingyi i być może Bagua zhang.

W Fuzhou do dziś istnieje dzielnica, gdzie zamieszkiwali czasowo przebywający tu handlowcy z Ryukyu w okresie XV-XIX wieku. Posiadali nawet własny cmentarz.

POCHODZENIE

Fundamenty współczesnych pozawojskowych chińskich sztuk walki położono na przełomie okresów Ming i Qing poprzez scalenie powstałych w czasach tej pierwszej dynastii technik walki wręcz ze starożytną tradycją gimnastyczną, która w zasadniczej mierze kształtowała się na gruncie taoistycznym.

Teoria *qi* jako energii wszechświata szczegółowo została rozwinięta dopiero w X wieku przez Zhang Zi w *Zhang Zi quanshu* (Feng 2001).

Anonimowa Księga przemiany ścięgien (*Yijin jing*) powstała najprawdopodobniej dopiero w 1624r., i jest najstarszym zachowanym podręcznikiem, który przypisuje gimnastyce *daoyin* przeznaczenie bojowe.

Wszystkie znane dziś systemy i style walki wręcz w różnym stopniu zawierają pewne aspekty gimnastyki *daoyin*, łącząc te ćwiczenia z oddychaniem i kierowaniem krążeniem witalnej energii *qi* (jap. *ki*). Zasywilowanie gimnastyki *daoyin* odmieniło nie tylko procedury treningowe, lecz także cel ćwiczenia sztuk walki w Chinach. Style walki wręcz nie miały już wyłącznie przeznaczenia (często prymitywnego) bojowego, zestrzajając ćwiczenia ruchowe i koncentrację umysłu z myślą nie tylko na walce, ale także na leczeniu i religijno-filozoficznym samodoskonaleniu.

Techniki oddechowe *daoyin* przeszły wtedy również ewolucję, kiedy to nacisk przesunął się z manipulowania zewnętrznym *qi* pochodzącym z powietrza, na krążenie wewnętrzne *qi*, tj. energię potencjalną ciała, skupiając uwagę praktyków na przepływie tzw. „pierwotnej żywotności” (*yuanqi*) człowieka.

„Trzy nauki stanowią jedno” (*sanjiao heyi*) – to popularne hasło synkretyzmu późnego okresu Ming, który stał pod znakiem tolerancji i wzajemnych zapożyczeń zachodzących między konfucjanizmem, buddyzmem i taoizmem. Również w filozofii tworzenia systemów *kung fu*. Jego efektem był min. podręcznik sztuki walki bez broni *Xuanji mishou xuedao quan jie* (*Tajemny przekaz Xuanjiego poświęcony punktom akupunktury w sztukach walki [sztuce pięści]*) napisany przez mnicha Xuanji z Shaolin sy na początku XVII wieku (1610r.).

W początkach panowania dynastii Qing (lata 1669-1676) pojawiają się takie postacie jak Huang Zongxi (1610-1695) i jego syn Huang Baijia (1634-?), którzy uczyli się

taoistycznego *kung fu* od mistrza Wang Zhengnan'a w tym *chin'na* i związanej z nią sekretnej wiedzy dotyczącej technik ataków na *dim mak* (*dian xue*).

Style znane ze szczególnie dużej wagi przywiązywanej w technikach walki do *chin'na* i działań na punkty *dim mak* (*dian xue*) to z północnych Chin – Ying Zhao quan i z południowych Chin (Fujian) – Taizu quan (Pięść Taizu), Hok Kuen (He quan, Pięść Żurawia) i Fu kuen (Hu quan; Pięść Tygrysa).

W czasach panowania dynastii Ming inny taoista Feng Yiyuan zlokalizował i miał usystematyzować 36 punktów ataku na ludzkim ciele, a Zhang Zhuanyi rozwinął ich mapę do 72. Kiedy w prowincji Fujian w XVI wieku rozwijano rodzime sztuki walki bez broni, było ich już tych punktów umownie 108.

Rozwinięto wtedy formy walki uczące ataków na te punkty w zależności od poziomu zaawansowania zwane: *Seisan* – 13 punktów (ataków), *Seipai* – 18 punktów, *Niseishi* – 24 punkty, *Nepai* – 28 punktów (tłumaczone również jako „28 kroków” [wtedy nazwa brzmi *Nepai-bo* lub *Nepai-po*] lub „28 konstelacji”: forma o której się mówi, że pochodzi w bezpośredniej linii przekazu od samej Fan Qiniang – twórczyni systemu Hok Kuen w XVII wieku, a przekazanej przez mistrza Gokenki na Okinawę; jej wierna kopia jest uczona w stylu To'no Ryu *karatedo* Yuhatsu Kyody – *senpai* dla Miyagi Chojuna - i nieco zmieniona w Shito Ryu Mabuni Kenwa – jako *Nepai-po*), *Sanseiru* – 36 punktów, *Useishi* – 54 punkty i *Peichurrin* (*Suparinpei*) – 108 punktów (połączone w jedną formę 3 wersje *kata Sanseru*). Te formy znalazły się najpierw w różnych kombinacjach w wielu stylach *kung fu* z prowincji Fujian.

Fan Changgong (Fang Zhong, Fang Huishi) miał być mistrzem stylu Taizu kuen, sztabowcem Zheng Chenggonga (Koxingi) i nosić pseudonim „Biały Żuraw”. Po przeniesieniu bazy przez Koxingę na Taiwan miał pozostać w prow. Fujian i zamieszkać z rodziną w miasteczku Ving Tsun (Yongchun).

Jego córka Fan Qiniang (Fang Jiniang), twórczyni stylu Hok Kuen min. na bazie doświadczeń ojca, przekazała system uczniowi Zheng Si (Zeng Cishu), który stał się z czasem jej mężem, a on z kolei wielu innym uczniom.

Pod nazwą systemu Hok Kuen z prowincji Fujian, kryją się współcześnie style naśladowujące ruchy żurawia, rozwijane w prowincji Fujian na przestrzeni ostatnich 400 lat. Biorą one swój początek od stylu stworzonego przez rodzinę Fan pod w ostatnich dekadach XVII wieku.

Mistrz Fan Changgong i jego córka Qiniang z miejscowości Ving Tsun byli historycznymi prekursorami odmiany *kung fu*, która objęła swym zasięgiem najpierw prowincję Fujian, a potem promieniowała na sąsiednie tereny.

Jeszcze do niedawna istniał w Ving Tsun dom i sala treningowa, gdzie Fan Qiniang uczyła stylu Hok Kuen. Gdyby nie został zniszczony przez nowoczesną zabudowę, mając 500 lat byłby jednym z najstarszych drewnianych budynków w mieście i Chinach. W ramach „rewanżu”, władze w górach nad miejscowością zbudowały poświęconą jej świątynię.

STYLE SYSTEMU ŻURAWIA

Ving Tsun Hok kuen (d.k.) – Pięść Żurawia z Ving Tsun. Styl z miejscowości Yongchun (Ving Tsun) w prowincji Fujian pochodzi od Zheng Cishu męża i bezpośredniego ucznia Fan Qiniang. Jest najstarszą wersją systemu Hok Kuen. Innym jej znanym wybitnym uczniem był Zheng Li.

Kultywowany jest do czasów współczesnych w kilku miejscowych rodach min. Pan. Aktualny, dziesiąty spadkobierca z tego rodu to Pan Cheng Miao (d.m.). Styl zawiera obecnie łącznie blisko czterdzieści form.

Ming Hok kuen (d.k.) – Pięść Śpiewającego lub Krzyczącego Żurawia. W XIX wieku mistrz stylu Yongchun He quan (Ving Tsun Hok kuen) Lin Shixian (d.m.), nauczał go w

Fuzhou. Jego uczniem był Pan Yuba (d.m.), który rozwinął tę metodę i rozpowszechnił dalej już jako Ming Hok kuen. Ostatecznie nowy styl został ukształtowany przez Xie Zhongxiang'a (d.m., okinawański Ruruko), który był szewcem w miejscowości Changle, usytuowanej nieopodal Fuzhou (obecnie jego południowo-zachodnie przedmieście) lub nawet jeszcze jego ojca, ucznia Pan Yuba.

Fei Hok kuen (d.k.) – Pięść Leczącego Żurawia. Na początku XX wieku mistrz Zheng Ji (d.m.), jeden ze spadkobierców stylu **Ving Tsun Hok kuen**, został uczniem Zheng Li (d.m., uczniem Fan Qiniang), nauczającego stylu Fei Hok kuen. Zheng Ji z czasem rozwinął tę połączoną technikę i stał się sławny w okręgach Fuqing i Qingzhou (d.m.). To właśnie jego uważa się za prawdziwego twórcę kompletnego stylu Fei Hok kuen.

Suk Hok kuen (d.k.) – Pięść Odpoczywającego lub Śpiącego Żurawia. Wiadomo, że ten styl był rozwijany w klasztorze Shimen. Jego znanym mistrzem był Liu Chuanwu (d.m.) pochodzący z dystryktu (dzielnicy) Chengmen stolicy prowincji Fuzhou.

Sik Hok kuen (d.k.) – Pięść Żurawia Jedzącego lub Poszukującego Pożywienia. Uważa się, że ten styl wywodzący się z Ving Tsun Hok Kuen jest najpełniejszy i zawiera kompletne cechy wszystkich grup technik żurawia. Inna stosowana czasami nazwa tego stylu w dialekcie mandaryńskim to **Baihemen Shihe quan**.

Znanym przedstawicielem stylu Ving Tsun Hok kuen był żyjący w końcu XIX wieku mistrz Fan Suiguan z Fuzhou. Jego wybitnym uczniem był Ye Shaoto z (dystryktu, dzielnicy) Changshan w Fuzhou. Ye był również uczniem mistrza Zhou Zihe (d.m. Shu Shiwa), od którego pochodzi Uechi Ryu *karatedo* z Okinawy, również praktyka tego stylu obok stylu Pięści Tygrysa.

Jung Hok kuen (d.k.) – Pięść Skaczącego Żurawia. W okresie panowania cesarza Tongzhi (1862-1874), pochodzący z (miasta i okręgu) Fuqing (d.m.) w prowincji Fujian – Fang Shipei (d.m.), wstąpił do klasztoru Tianzhu (d.m.) na górze Cha. Tam poznał jeden z stylów Żurawia. Wzbogacił go o własne techniki i po blisko 10 latach rozwinął własny styl, znany jako Jung Hok kuen. Na dalszym etapie rozwoju styl podzielił się na kilka niezależnych od siebie szkół.

***

Sztuki walki z Fujian generalnie charakteryzują się krótkimi krokami (np. specjalny krok po półkolu w przód (jap. postawa i krok *sanchin dachi*), podobny do stosowanego podczas sposobu sadzenia ryżu; brodenie w błocie wymagało takiego a nie innego układu poruszania stopami).

Formy walki są tu też stosunkowo krótkie, zawierają proste i bezpośrednie ruchy, a atak i obrona odbywają w zwarcu i zwykle równocześnie. Ramiona są trzymane bardzo blisko klatki piersiowej, łokcie obniżone i trzymane blisko boków ciała w celu ich ochrony.

Formy z systemu Hok kuen *Sanzhan* (*Sam Chien* – 3 bitwy; jap. *kata Sanchin*) i *Si Men* (4 drzwi lub bramy) są obecne w wielu systemach południowych Chin.

Całkiem duża liczba klasycznych ręcznych technik Hok Kuen obraca się wokół (jap.) *tegumi* (chiń. *chin'na*, *cunna*), wysoko rozwiniętego technicznie sposobu walki, który dzieli się na pięć kategorii: (1) dzielenie mięśni, (2) przemieszczanie kości, (3) zatrzymywanie oddechu, (4) zatykanie żył i tętnic i (5) nacisk na tzw. dolną jamę; nawiązujących do doświadczeń z punktami *dian xue*.

Z czasem zatracono na Okinawie wiele z tych technik dźwigni i ucisków na rzecz uderzeń i nowych rodzajów kopnięć.

W Chinach formy ze stylu Hok kuen, szczególnie *Sanzhan* (*Sam Chien*, jap. *Sanchin*); *Bajin-shou* (osiem kształtów pięści lub dłoni); *Nepai* (*Nipaipo*) *Pai Ho* (*Baiho*) i *Paiporen* lub *Papuren* (jap. *Happoren*, *Hakkaku*, *Hakucho*, *Haffa*, *Chinto* – 8 ciągłych kroków – pochodzącego także z przekazu Gokenki) zostały zaadoptowane do potrzeb stylów:

Taizu quan/Wuzu quan (Pięść Przodka/Pięść Pięciu Przodków), znany również jako Ngo Cho kuen jest południowym stylem *kung fu* opartym na technikach pięciu styli: Hok

Kuen (Pięść Żurawia), Qitian, Taizu (Wielki Starszy Przodek - odniesienie do cesarza Taizu) Luohan quan (Pięść Mnicha) i Bazun quan (Hou quan; Pięść Małpy). W dialekcie stosowanym w Xiamen w prowincji Fujian jego nazwa brzmi Ng Cho kuen.

Współcześnie obie nazwy są stosowane zamiennie jakkolwiek za matkę *kung fu* w prowincji Fujian uważa się styl pochodzący ze środowiska Hakka znany jako Taizu quan. Za jednego z pierwszych lojalistów praktykujących Taizu quan a związanych z upadłą dyn. Ming uważa się Zheng Li, również ucznia stylu Ving Tsun Hok Kuen stworzonego przez Fan Qiniang. To prawdopodobnie poprzez niego forma *Sam Chien* trafiła do jej stylu *kung fu*. Wu Xin (1691-1758) jest najwcześniejszym praktykiem stylu Taizu quan zapisanym w kronikach miasta Quanzhou. O Wu Xin mówi się, że był mnichem ze świątyni Dongchan (东禅寺, Wschodnia Świątynia Zen) w Quanzhou. Współcześnie istnieje wiele odmian stylu Taizu quan,

Twórcą stylu Wuzu quan był mistrz Beng Chuagiok (Cai Yuming, 1853-1910) z prowincji Fujian w drugiej połowie XIX wieku. Na podstawie min. stylów Taizu quan i Ving Tsun Hok kuen rozwinął własną metodę, którą nazwał Wuzu quan. Niektóre szkoły Wuzu quan uczą współcześnie form rozwijających moc, inne podkreślają rozluźnienie ciała i poszukiwanie transmisji energii *fa jin* (*jing*).

System Wuzu quan stosuje też wiele technik z bronią, wśród których podstawową jest *sang-te-pi*, wynalezione przez Beng Chuagiok'a. Odpowiednikiem *sang-te-pi* w *karatedo* jest jego wierna kopia zwana *sai*. Centralnym miejscem nauczania jest odbudowany klasztor „Chan Shaolin” w mieście Quanzhou.

Styl Lohana (Luohan kuen) – znany również jako Pięść Mnicha (wymieniony w *Bubishi*) wykorzystuje formy *Sanzhan* (*Sam Chien*, *Sanchin*), *Seisan*, *Jutte*, *Seipai*, *Ueseishi* (*Gojushiho*) i *Peichurrin*.

Południowa odmiana systemu Luohan pochodzi z prowincji Fujian i została ujawniona dopiero w 1825r., przez mnicha Kong Yin. Z jego systemu rozwinęły się dwa style: jeden od mnicha Pao Kong nauczającego w Fuzhou pod jego właściwą nazwą Luohan quan. Dalej ten styl był rozwijany przez cztery kolejne generacje mistrzów, aż dotarł do Chen Donghua (1913-1979). Dzięki jego uczniom jest nadal kultywowany w Fuzhou.

Styl Lwa – wykorzystuje formy *Sanchin* i *Seisan*. *Shi quan* (inna nazwa to *Wan Shoujiao*) został rozwinięty w XVIII wieku w okresie panowania cesarza Qianlonga. Jego twórcą miał być mistrz Wan Ding z Fuzhou. Spójna linia przekazu pojawia się dopiero pod koniec XIX wieku, kiedy to mistrz Guei Jinjiu przekazał go Chen Yao. Spadkobiercą mistrza Chen został Ji Zhuo, który ujawnił go w dobie współczesnej.

Styl Tygrysa (Fu kuen; Hu quan; Pięść Tygrysa) – wykorzystuje formy *Sanzhan* (*Sam Chien*, *Sanchin*), *Sanseiru* i *Suparinpei* (*Peichurrin* – rozwinięta forma trzech wersji *Sanseiru* połączonych w jedną formę).

Za faktycznego (a przynajmniej ostatecznego) twórcę Hu quan z Fujian uważa się mistrza Zhou Zihe z Fuzhou. Praktykował on również równoległy styl Hok kuen (*He quan*). Do czasów współczesnych w Fuzhou zachowało się 9 form stylu Hu quan pochodzących od Zhou Zihe.

NAWIĄZUJĄCE BEZPOŚREDNIO LUB POŚREDNIO DO HOK KUEN KATA KARATEDO

SANCHIN

Sanchin /trzy siły, trzy kroki, trzy bitwy, chiń. *Sanzhan*, *Sam Chien*; w niektórych stylach Żurawia z Fujian występuje pod nazwą *Ba Bu Lien*, co oznacza „8 kroków”; inna wersja nosi nazwę *Sanchiem* – „trzy miecze”; jeszcze inna, wyraźnie nawiązująca do stylu *Chu Gar gao* – *Samjin-bu* – trzystopowa strzała/. Teksty dotyczące ruchów formy zachowane w miejscowości Ving Tsun podają, że klasyczna forma Ving Tsun Hok kuen ma

tylko siedem kroków w postawach walki. Trzy do przodu, trzy do tyłu i jeden znowu do przodu.

W Goju Ryu istnieją dwa kata *Sanchin*: pierwsze Miyagi Chojuna (inaczej *Sanchin dai-ichi*), najczęściej nauczane jako kata wstępne. Drugie i pierwotne dla tego typu *Sanchin Higashionny Kanryo* (inaczej *Sanchin dai-ni*) jest pełną wersją (w Ving Tsun Hok kuen istnieje kilka wersji tej formy z czego trzy są kluczowe). Początkowo uczyło się go z otwartymi dłońmi, jak jest nadal w Chinach i kata *Sanchin* stylu Uechi Ryu, ale później zostało zmienione w techniki zamkniętej pięści przez Miyagi Chojuna.

TENSHO (Rokkishu)

Tensho jest kata znanym z Goju Ryu *karatedo*. *Tensho* oficjalnie zostało opracowane przez założyciela Goju Ryu Miyagi Chojuna ok. 1921r., na podstawie wcześniejszych chińskich form z Hok kuen we współpracy z Mabuni Kenwa, założycielem stylu Shito Ryu w oparciu min. o schematy zawarte w XX rozdziale książki *Bubishi* (chiń. *Wubeizi*). Istnieją podobieństwa między kata *Tensho* i formą *Bajin-shou* "8 kształtów dłoni" ze stylów Ving Tsun Hok kuen, *Shihe quan* i oraz formą *Paipuren* (jap. kata *Happoren*) "8 ciągłych kroków" ze stylu Hok kuen – *Feihe quan*.

SAIFA (Saifua)

Saifa kanji oznacza "rozbić i oderwać". *Saifa* ma swoje korzenie w Chinach i zostało przywiezione na Okinawę przez Higashionnę Kanryo.

SEISAN

Kanji Seisan oznacza "13" (nazwy alternatywne: *Jusan*, *Hangetsu* w Shotokan), jednak niektórzy odnoszą tę nazwę do '13 technik dłoni', '13 techniki pięści', „13 kroków”, „13 postaw” lub „13 sal treningowych”, gdzie ta ostatnia nazwa ma nawiązywać do mitu południowego (Siu Lam) Shaolin sy.

Seisan jest uważane za jedno z najstarszych kata rozpowszechnionych wśród szkół *Naha-te*. *Seisan* pochodzi ze stylu Ving Tsun Hok kuen, gdzie występuje pod nazwą formy *Shi Men* "4 Bramy".

Wersja kata *Seisan* z programu nauczania szkoły Seidokan Shorin Ryu sięga podobno aż do Matsumury "Bushi" Sokona.

SEIPAI

Seipai kanji oznacza "18". W wymowie z Okinawy są widoczne wpływy dialektu z prowincji Fujian. "sei" oznacza 10, a "pai" oznacza 8. Higashionna Kanryo przywiózł kata *Seipai* z Fuzhou, gdzie uczył się go od Ruruko. *Seipai* uznaje się za połączenie technik dwóch chińskich stylów: Tygrysa i Żurawia, jednak Kinjo Akio jest zdania, że podobnie jak kata *Kururunfa*, jest to kata pochodzące ze stylu Long Ying kuen (Pięści Smoka – chiński styl powstały w środowisku Hakka między innymi na bazie stylu Żurawia).

Seipai nosi też co najmniej powierzchowne podobieństwo do kata *Nipai-po* - kata Białego Żurawia rozwiniętego przez założyciela Shito Ryu Mabuni Kenwa i inspirowanego kata zwanego *Nepai* ze stylu mistrza Gokenki.

NEIPAI (lub *Nipai-po*, *Nipai-bu*)

Oznacza "28 uderzeń, kroków lub konstelacji" i pochodzi z systemu Hok Kuen. Podobno jest to jedyne oryginalne zachowane do dzisiaj kata opracowane przez samą Fang Qiniang, a przekazane na Okinawę przez Ruruko.

SEIUNCHIN

Nazwy alternatywne: *Seiyuchin*, *Seiechin*, można interpretować jako "ciągnięcie" bo nazwa w języku mandaryńskim (*Sui yiun jin*), przywodzi na myśl "ruch". W Goju Ryu tę nazwę tłumaczy się jako „Spokój po burzy”.

Zostało wprowadzone do *karatedo Naha-te* w 1883r., przez Higashionnę Kanryo, który twierdził, że nauczył się go od mistrza Ruruko w Fuzhou, jakkolwiek współcześnie uważa się, że prawzór kata *Seienchin* sięga chińskiego stylu Xingyi (Hsing I) lub pierwotnego stylu Fu kuen [tygrysa], jak uważają np. karatecy ze stowarzyszenia Meibukan.

SEIRUI

Nazwa alternatywna *Seiryu*, w dosłownym tłumaczeniu jego nazwa oznacza po prostu "16". To kata uczy ruchów pochodzących ze tyłu Pięści Smoka.

SANSERU

Kanji Sanseru oznacza "36" (nazwa alternatywna *Sanserui*, *Sanseiryu*, *Sandairyu*) i jest *kata karatedo* pochodzącym z prow. Fujian od mistrza Shu Shiwa.

SUPARINPEI (Pechurrin)

Suparipei kanji oznacza "108" (dłoni, *atemi-waza*). Początkowo były to trzy poziomy wtajemniczenia w 3 wersje formy *Sanseru* zwane *go*, *chu* i *jo*, ale później pozostawiono tylko jeden, najwyższy poziom *jo* (połączono te 3 formy w jedną).

Jest to najbardziej zaawansowane *kata* z Hok kuen w stylu Goju Ryu. Stało się specjalnością takich mistrzów tego stylu jak Yagi Meitoku (1912–2003), Shinjo Masanobu czy Higaonna Morio.

SOCHIN

Kata pochodzi ze stylu Smoka i było nauczane w szkołach Naha-te na Okinawie z przekazu Arakaki Seisho. Znalazło się potem w stylu Shito Ryu.^[1] Jego odmiana trafiła też do Shotokan poprzez Funakoshi Yoshitakę.

SHISOCHIN

Kolejny odpowiednik w Goyu Ryu formy ze stylu Ving Tsun Hok Kuen – *Shi Men* – "4 Bramy". Na Okinawę trafiło od Ruruko z Fuzhou za pośrednictwem Kanryo Higaonny. Praktykował ją także Arakai Sesho, ale obie wersje różnią się.

KURURUNFA

Kururumfa kanji oznacza „trzymać się długo i uderzać nagle”. Forma występuje w Ving Tsun Hok kuen, jakkolwiek uważa się także, że ruchy tego *kata* oparte są na chińskim stylu *kung fu* Chu Gar ze środowiska Hakka charakterystyczny dla południa Chin i powiązane z Hok kuen Ei'ichi Miyazato.

USEISHI

Useishi to *kata* praktykowane w *karatedo*. Jak głosi tekst *Bubishi*, są to 54 ruchy pochodzące ze stylu Pięści Tygrysa. W niektórych stylach *karatedo* są dwie wersje tego *kata* – np. *Gojushiho sho* i *Gojushiho dai* w Shotokan.

MISTRZOWIE STYLÓW POWIĄZANYCH Z SYSTEMEM HOK KUEN

FUZHOU

Shu Shiwa (Zhou Zihe, Chou Tzu Ho, 1874-1926, 1897-1945?, 1869-1945?). Nazwa jego stylu *kung fu* to: Pangainoon (w języku Min, 4 dialekt tzw. *hokkien*). Shu Shiwa związany był ze świątynią Nansei pod Fuzhou. *Sanseirui* "36 ruchów ataku" pochodzi od mistrza Shu Shiwa.

Zhou Zile urodził się w powiecie Min w wiosce Nanyu Zhitian w prowincji Fujian. Pracując jako wędrowny handlarz (tzw. domokrażca), uczył się przy okazji wielu lokalnych stylów, ale przede wszystkim Hok kuen (Żurawia) i Fu Kuen (Tygrysa; style charakterystyczne dla klasztoru Linqanyuan) oraz Long Ying Kuen (Smoka). Jako jego najważniejszych nauczycieli wymienia się: Ke Xidi z Fuzhou i Li Zhaobei z Yongtai.

Ruruko (Xie Zhongxiang urodzony w Changle, Fujian, znany również jako Ryuko, Ryuryu Ko, Liu Liu Gung, Liu Ko, Yu Si 1852-1930). Pisze się, Ruruko było pseudonim Xie Zhongxianga i oznaczało „brata Ruru” co jest bardzo prawdopodobne i wiąże go z którymś z chińskich tajnych stowarzyszeń. Był przede wszystkim mistrzem stylu Hok kuen – Ming Hok kuen (d.k.).

Xie pracował jako praktykant szewski w miejscowości Changle, usytuowanej nieopodal Fuzhou (obecnie jego przedmieście). Jego ojciec miał prowadzić zakład stolarski i też był mistrzem *kung fu*, zapewne więc był też pierwszym nauczycielem syna.

Xie otworzył w 1883r., ogólnie dostępną szkołę kung fu współdziałając ze swoim asystentem Wai Shinzan'em (Wai Xinxian). Miał syna Xie Tsuxianga, a jego prawnikiem jest żyjący w Fuzhou Xie Wenliang (teraz już także 5 i 6 pokolenie).

W dojo rodu Kojo w Fuzhou, Ruruko uczył *kata Happoren* (d.m. *Baiburen*; jap. *Papuren*), *Nepai*; *Doon* (*Chukyo*, *Jusanporen*), *Roujin* (*Jusen*), *Qijing* (*Sichikei*) i innych.

Z 5 form (*kata*) uczonych przez Xie Zhonhxianga w ukształtowanym przez niego stylu Żurawia, dwa wymieniane są w *Bubishi – Happoren i Nepai*.

Wan Shinzan (Wai Xinxian, Wai Shingzan) uczeń i asystent Xie Zhongxianga (Ruruko). W innych podaniach to samodzielny mistrz tego samego stylu Hok kuen.

OKINAWA

Matsumura (Machimura) „Bushi” Chikudan Pechin Sokon (1809-1898), uczeń Sakugawy Shungo. W czasie swoich wypraw do Chin uczył się w Fuzhou, Pekinie i Satsumie – otrzymał *menkyo kaiden* od Ishin Yashichiro szkły wojennej Jigen Ryu rodu Shimazu, który miał silne wpływy na dworze króla Ryukyu. Uzupełniał swoją wiedzę pod kierunkiem praktyków kung fu wizytując ich szkoły walki oraz uczył się już jako gwardzista królewski od wojskowych przedstawicieli dworu chińskiego znanych jako Iwah, Ason i Chinto. Jest jednym z najbardziej znanych praktyków chińskiego kung fu (*toudi*) z dworu dynastii Sho (byli i inni).

Jego uczniami byli m.in. Anko Azato (1828-1914) i Anko Itosu (1831-1915), Yabu Kentsu (1866-1937) i Kyan Chotoku (1870-1945). Również Funakoshi Gichin (1867-1957). Za najważniejszego ucznia spoza rodziny, który otrzymał pełny przekaz szkoły (dostał od niego m.in. kopię tajnej w tym czasie księgi *Bubishi*) uważa się Anko Itosu.

Na styl Matsumury składa się 14 *kata* z których ostatnie uważa się za najważniejsze i przekazuje jedynie spadkobiercy. Nosi nazwę *Hakutsuru* (Biały Żuraw).

Jego następcą został wnuk – **Matsumura (Machimura) Nabe „Taimei”** (1860-1930 "Stary Mądry Człowiek"). Trzecią generacją mistrzów znających te wszystkie *kata* był **Matsumura-Seito Hohan Soken**.

Matsumura (Machimura) – Seito Hohan Soken (1889-1983) był prawnikiem Matsumury Sokona i bratankiem oraz uczniem Matsumury Nabe. Publiczne nauczanie *karatedo* rozpoczął na Okinawie dopiero w 1952 r., po powrocie z wieloletniej emigracji i swoją metodę nazwał Matsumura Ortodox Shorin Ryu *karatedo*.

To Hohan Soken twierdził, że wielu ludzi pożytało wiedzy o Pięści Żurawia rodziny Matsumura, ale nawet jego pradziad, legendarny Matsumura Sokon odmawiał nauki z powodu tajemnicy jaką był otaczany styl Białego Żurawia tak, że kiedy Funakoshi Gishin poprosił, aby uczono go *kata* i idei walki Białego Żurawia również mu odmówił (warto pamiętać, że Funakoshiego w tajniki Hok Kuen nie wprowadził również jego mentor - Anko Itosu).

Kojo Isei (1832-1891, Kojo – chińskie nazwisko Cai w języku mandaryńskim) w wieku 16 (inne mat. 20) lat trafił do Fuzhou (w ramach programu *saposhi*) i poznawał tam elementy stylów żurawia, tygrysa i smoka u mistrza znanego pod okinawańskim imieniem Iwah. Kojo Isei zmarł wcześniej na wylew krwi do mózgu i nie zdążył przekazać całej techniki najlepszemu uczniowi, kuzynowi Kojo Taitei (1837-1917). Dlatego ten ostatni wyprawił się do Fuzhou, by uzupełnić swoją wiedzę. Uczył się Hok kuen i Fu kuen od mistrza Shu Shiwa. Wielkie umiejętności zyskał również jego syn Kojo Kaho (1849-1925), który prowadził w Fuzhou dużą (30 *tatami*) szkołę kung fu. Kojo mieli też swoją kopię księgi *Bubishi*.

Styl rodziny Kojo stworzył oficjalnie dopiero Kojo Isei, przekazując trzy podstawowe *kata*: biały żuraw (jap. *Hakutsuru*), biały tygrys (jap. *Hako*) i biały smok (jap. *Hakuryu*).

Nakaima Chikudan Peichin Norisato (1819-1879?, 1850-1927 założyciel stylu Ryuei Ryu, pochodził z chińskiej rodziny) rozpoczął naukę u Ruruko, gdy miał 19 lat (lata 1838/39-1846?). Przez dwa pokolenia technika była przekazywana jedynie w kręgu rodziny Nakaima. Syn Norisato to Nakaima Kenchu (1856-1953). Dopiero Nakaima Kenko (1911-1989), wnuk Norisato, ujawnił tę technikę pod nazwą Ryuei Ryu *karatedo*.

Arakaki (Aragaki) Peichin Tsuji Eichin Seisho (1840-1920) pochodził z chińskiej rodziny garncarzy osiadłej na Okinawie. Jego uczniem stylu Lohan kuen (Pięści Mnicha) był początkowo Higashiona Kanryo.

Higashiona (Higaonna) Kanryo (1853-1915) pochodził z dziewiątego pokolenia chińskiej rodziny Shin. W wieku 20 lat rozpoczął naukę *toudi* u przedstawicieli innej rodziny chińskiej (Arakaki). Uczył się od Arakaki Seisho od 1863r. Po czterech latach treningu udał się po głębszą wiedzę do Fuzhou, gdzie trafił do szkoły mistrza Ruruko (w latach 1867-1881). Ćwiczył też pod okiem jego najlepszego ucznia Wan Shinzana. Potem powrócił na krótko na Okinawę. W 1883r., po kolejnym powrocie z Okinawy do Fuzhou prowadził tam jakiś czas swoją szkołę *kung fu*.

Higashiona po powrocie na stałe na Okinawę nazwał swoją szkołę Shorei Ryu, lecz stała się ona znana bardziej pod nazwą Naha-te. Według świadków technika Higashiony opierała się na szybkości i niskich kopnięciach, a nie dominującej obecnie w Naha-te (Goju Ryu) sile.

Miyagi Chojun (1888-1953) pochodził z Naha (Higashimachi) na Okinawie. Zaczął naukę *karatedo* w wieku dziewięciu lat u Arakaki, który gdy Miyagi miał 14 lat, przedstawił go Higashionie Kanryo.

Po śmierci Higashiony (w październiku 1915r.) odbył podróż do Fuzhou w towarzystwie Gokenki. Studiował wtedy kilka różnych odmian *kung fu*. Po kilku miesiącach w Chinach Miyagi wrócił do Naha, gdzie otworzył własne *dojo*.

W 1936r., znów wyjechał do Chin i studiował *kung fu* przez kilka miesięcy tym razem w Szanghaju, w szkole stowarzyszenia Jingwu (Chinwu – style grupy Shaolin chang quan).

Mabuni Kenwa (1889-1952) założyciel stylu Shito Ryu uczył się głównie od trzech mistrzów: Anko Itosu, Higashiony Kanryo i Gokenki.

Pochodził z Shuri na Okinawie z rodziny szlacheckiej. Trening *karatedo* rozpoczął w wieku 13 lat u Anko Itosu. Przyjaźnił się z Miyagi Chojnem i przez niego trafił do *dojo* Higashianny Kanryo. Shito Ryu przez to koncentruje się do dziś zarówno na twardych jak i miękkich aspektach technik. Poszukiwał instrukcji od innych nauczycieli min. Arakaki Seisho i Gokenki. Jako oficer policji uczył lokalnych stróżów prawa i w szkołach średnich Shuri i Naha. Mabuni otrzymał kopię *Bubishi* od Anko Itosu.

Uechi Kanbun (1877-1948) – początkowo trafił w Fuzhou do ośrodka treningowego prowadzonego przez rodzinę Kojo. Potem uczył się u mistrza Zhou Zihe (Shu Shiwa) w latach 1897-1904 stylów He quan (Żurawia) i Hu quan (Tygrysa). Miał uczyć się także u mistrza Ho Hsiti odmiany *kung fu* z powiatu Yong Fu (obecne Yong Tai) w prowincji Fujian. Potem otworzył swoje *kwoon* z Chinach w (jap.) Nansoye (okręg i miasto Nanjing [Nanjing Xian], 200 km na południowy zachód od Fuzhou zamieszkały przez Hakka). Jego imię po chińsku brzmiało Shangdi Wanwen. Naukę u Zhou Zihe zakończył ostatecznie w 1908/9 r. kiedy powrócił na Okinawę. Kanbun posiadał też swoją kopię *Bubishi*.

Gokenki (Wu Xiangui, Wu Hsien Kui, 1886-1940) pochodził z Fuzhou i osiedlił się na Okinawie w 1912 r. Praktykował Hok kuen (i zapewne Hu Kuen) z prowincji Fujian. Był uczniem mistrza Zhou Zihe (Shu Shiwa). Go ożenił się z okinawanką Yoshikawa Makato i używał nazwiska żony, występując na Okinawie jako Yoshikawa Sakaki. Mieli córkę Toyo, której potomkowie żyją tu do dziś.

Todaiki (Tang Daiji, przyjaciel Gokenki, pochodził z Fuzhou, 1887-1937), osiedlił się na Okinawie w 1915r., i handlował herbatą. Praktyk (stylu tygrysa) Fu kuen z Fujian.

Higaonna (Higashionna) Morio 10 dan Goju Ryu *karatedo*, lekarz (Uniwersytet Takushoku w Tokio), założyciel i główny instruktor Międzynarodowej Federacji Okinawa Goju Ryu Karate-Do (IOGKF). Ur. 1938r., w Naha, Okinawa.

Nauczyciele: Shimabukuro Tsunetaka – Shorin Ryu, Miyagi An'ichi i Miyazato Ei'ichi – Goju Ryu. Współcześnie jest uznawany za najwybitniejszego mistrza okinawskiego *karatedo*.

W 1980r., Morio ożenił się z amerykańską studentką Alanną Stevens. Rodzina mieszkała na Okinawie od 1981 do 1985r., a następnie w Tokio.

W 1983r., Morio zaczął współpracować z mistrzami sztuk walki Hok kuen w prowincji Fujian w Chinach w celu dalszych badań nad historią i pochodzeniem Naha-te. W 1987r., przenieśli się z rodziną do Południowej Kalifornii do nowego *dojo*. Higaonna otrzymał 8 i 9 *dan* od Higa Yuchoku.

W kwietniu 1988r., niemal dokładnie sto lat po Higashionna Kanryo, Morio prowadził historyczną delegację praktyków Goju Ryu odwiedzając w Chinach miasta Fuzhou i Yongchun (Ving Tsun). Jednym z głównych celów delegacji było szukanie informacji o Ruruko. Innym studiowanie tradycyjnych stylów *kung fu* z Fujian i dowiedzenie się więcej o pochodzeniu Naha-te.

Higaonna Morio powrócił na stałe na Okinawę, gdzie otrzymał 10 *dan* w 2007r. Wielokrotnie odwiedzał szkoły Hok kuen w prowincji Fujian i Gunagdong (Hong Kong – ostatni raz w marcu 2014r.). W swoim *dojo* na honorowym miejscu powiesił podobiznę chińskiego taoistycznego bóstwa wojny *Tian Du* (ok. *Busaganashi*), patrona *kung fu* w szkołach prow. Fujian i postawił porcelanowy posążek Fan Qiniang, twórczyni stylu Hok kuen.

W dniu 8 maja 2013r., rząd Okinawy uhonorował Higaonna Morio specjalną nagrodą i tytułem Niematerialnego Skarbu Kultury Okinawy.

Stosowane skróty:

d.m. – *dialekt mandaryński*

d.k. – *dialekt kantoński*